

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
« МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЕКТ)

З дисципліни «Основи підприємницької діяльності»

на тему: «Процеси створення та припинення підприємницької діяльності»

Студента Мошури-Колихаєвої
Оксани Миколаївни
Курсу III
групи: ТУбц-12-23-Б1М (4,6зс)
напряму Менеджмент
спеціалізація -
Керівник: Шовкова Галина
Василівна, викладач
Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ-2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	5
1.1. Сутність та роль підприємництва у вітчизняній економіці	5
1.2. Принципи, функції підприємницької діяльності	8
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	10
2.1. Нормативно-правове регулювання підприємницької діяльності	10
2.2. Створення та припинення діяльності юридичних осіб	14
2.3. Створення та припинення діяльності фізичних осіб-підприємців	22
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	25
ВИСНОВОК	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31

ВСТУП

Актуальність теми. З переходом вітчизняної економіки до ринкових умов господарювання, в Україні почало розвиватися підприємництво.

Підприємництво є особливим видом господарської діяльності, яка можлива лише при наявності приватної форми власності, свободи вибору, вільної конкуренції.

Підприємницькою діяльністю здатні займатися люди, які є ініціативними, активними, можуть творчо мислити, схильні до ризику.

Розвиток підприємницької діяльності у будь-якій країні світу, є важливим чинником економічного розвитку, зростання іміджу держави, яка стає більш відомою через діяльність підприємців.

Підприємець, який розпочинає свою господарську діяльність, ставить перед собою мету отримання прибутку на вкладений капітал. З часом підприємець розуміє, що важливо не лише збільшувати свої статки, але й приймати участь в різноманітних соціальних проектах.

В умовах війни України проти росії чинник підприємництва є дуже вагомим щодо допомоги Збройним силам України, волонтерам, які допомагають військовим, підтримки військових, які отримали поранення чи родин військових, які загинули.

Дослідженням сутності підприємництва, його мети, завдань, функцій, принципів, ролі у забезпеченні розвитку економіки, проблем, які виникають в процесі їхньої діяльності, займалися такі зарубіжні вчені-економісти як Адам Сміт, Давід Рікардо, Альфред Маршалл, Річард Кантільйон, Йозеф Шумпетер, Франк Найт, Макс Вебер та інші.

Проблеми підприємництва як рушійної сили розвитку економічних процесів, особливості формування вітчизняного підприємництва, вивчали українські дослідники Ф. Бутинець, Л. Воротіна, О. Грачова, В. Колот, С. Мочерний, В. Ситник, В. Сладкевич, Л. Федулова, Г. Щокін та інші.

Метою написання даної курсової роботи було проведення аналізу процесу створення та припинення підприємницької діяльності в Україні та пошук шляхів його покращення.

Для реалізації мети курсової роботи, вирішувалися такі **завдання**:

- досліджується сутність та роль підприємництва у вітчизняній економіці;
- вивчаються принципи, функції, форми підприємництва;
- оцінюються підходи до створення та припинення підприємницької діяльності різними суб'єктами господарювання;
- визначаються проблеми та шляхи покращення процесу державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

Об'єктом дослідження в даній курсовій роботі є підприємницька діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання.

Предметом вивчення виступають підходи до створення та припинення підприємницької діяльності.

Для дослідження об'єкта та предмета застосовувалися **методи** аналізу, синтезу, порівняння, табличний та графічний.

Дослідження проводилося на основі вивчення нормативно-правової бази, яка регулює порядок створення та припинення підприємницької діяльності в Україні, праці науковців, які досліджували дану проблему.

Структурними елементами курсової роботи є вступ, три розділи, які діляться на підрозділи, висновок, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та роль підприємництва у вітчизняній економіці

Підприємництво в Україні почало розвиватися у 90-х роках XX століття. Цей процес був запізнілим та свідчив про відсталість процесів вітчизняного економічного розвитку від розвинених країн світу.

Економічна історія до сучасників доносить інформацію про те, що у XVIII столітті англійський банкір та економіст Річард Кантільйон першим ввів в користування термін «підприємництво», визначивши його особливою економічною функцією, що містить елемент ризику [11].

В теорії підприємництва особливе місце займає концепція Йозефа Шумпетера, яка пов'язує підприємницьку діяльність із інноваціями, реформуванням виробництва, ризиками [4].

Сучасні теоретики підприємництва визначають сутність підприємництва як:

1. Діяльність, яка спрямована на більш раціональне використання капіталу [3].
2. Діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою отримання прибутку [2].
3. Новаторство на основі використання різних можливостей для випуску нових товарів або старих новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту тощо з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети [12].
4. Один із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності [11].
5. Організаційно- господарська творчість, яка докорінним чином відрізняється від звичайної ділової активності, що ґрунтується на використанні готових перевірених схем господарювання [1].

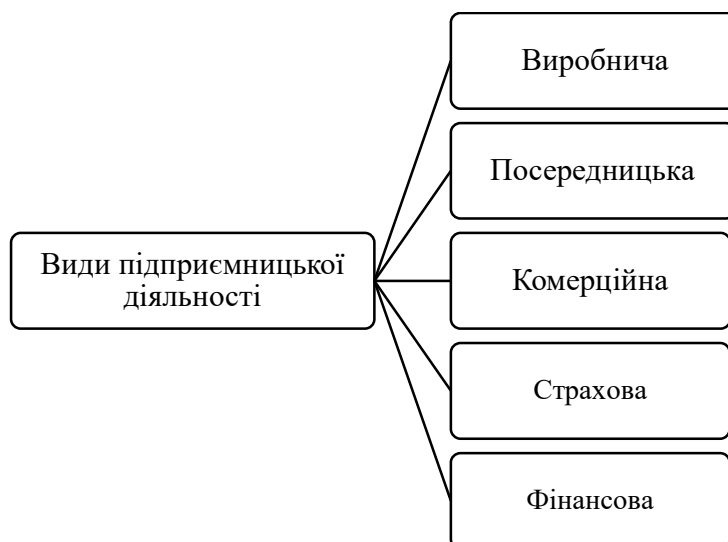
Проведені нами дослідження сутності підприємництва дають можливість зробити висновок, що підприємницька діяльність – це господарська діяльність, яка має творчий, пошуковий, ризиковий характер та здійснюється для задоволення соціальних потреб та метою якої є отримання прибутку завдяки раціональному використанню капіталу, новаторського підходу до справи.

Ознаками підприємницької діяльності є:

1. Самостійність – в основі цієї діяльності є власність підприємця.
2. Ініціативність – здатність шукати нові ідеї.
3. Систематичність – обов’язкова державна реєстрація та повторювальний характер діяльності.
4. Високий ступінь ризику – власна майнова відповідальність.
5. Метою є отримання прибутку [5].

Підприємницька діяльність в економічній системі охоплює різні сфери діяльності.

Більшість дослідників пропонують поділяти підприємницьку діяльність за характером і галуззю діяльності (рис. 1.1).

Джерело: розроблено автором [3, 6, 8].

Рис. 1.1. Види підприємницької діяльності

Дослідниця А. М. Виноградська додатково виділяє підприємництво у сфері надання консалтингових послуг та фермерське господарство [3].

Окремі теоретики, які досліджують підприємницьку діяльність, класифікують її за:

1. Суб'єктами здійснення: підприємницька діяльність юридичних осіб та підприємницька діяльність фізичних осіб-підприємців.

2. За предметом діяльності: виробниче підприємництво – кінцевий результат є продукція чи товар; невиробниче підприємництво – кінцевий результат виступає у вигляді послуги.

3. За наявністю обмежень зі сторони держави: діяльність, яка потребує спеціальних дозволів; діяльність, яка не потребує спеціальних дозволів.

4. За ступенем охоплення стадій відтворювального процесу: виробниче, комерційне, фінансове [11].

Підприємницька діяльність пов'язана із особливим типом людей, які називаються підприємцями. На думку дослідників, підприємець характеризується такими рисами: ініціативність, кмітливість, ризикованість, новаторство, відповідальність, гнучкість, творчість, лідерство, стиль поведінки, спосіб життя [6, 8].

Підприємництво є важливою складовою розвиненої ринкової економіки. Його роль проявляється у сприянні економічного зростання не лише країни загалом, але й окремих регіонів. Завдяки розвитку підприємництва створюються робочі місця, збільшуються обсяги виробництва товарів та послуг, які необхідні для задоволення потреб споживачів [10].

Підсумовуючи вищенаведене можемо зробити висновок про те, що підприємництво є складною та багатосторонньою діяльністю суб'єкта господарювання. Підприємництво дає особистості свободу вибору, розуміння можливостей зростання прибутку, що активізує діяльність підприємця. В цілому для суспільства важливість підприємництва проявляється у створенні середнього класу.

1.2. Принципи, функції підприємницької діяльності

Дослідники вважають, що підприємництво, як особливий вид господарської діяльності виконує ряд функцій (рис. 1.2).

Джерело: Розроблено автором [1, 11].

Рис. 1.2. Функції підприємництва

Інноваційна функція підприємництва проявляється у здатності підприємця продукувати нові ідеї, фінансувати дослідно-конструкторські роботи, створювати нові товари тощо.

Організаційна функція характеризується застосуванням нових форм, методів роботи, методів мотивації праці, покращенням підходів до планування, контролю результатів.

Ресурсна функція у підприємстві спрямована на пошук можливостей ефективного використання фінансових, трудових, матеріальних, технологічних, інформаційних ресурсів.

Соціальна функція підприємницької діяльності проявляється через виготовлення товарів та послуг, виконання робіт, які спрямовані на задоволення потреб споживачів.

Дослідниця А. М. Виноградська додатково виділяє ще дві функції підприємництва:

1. Управлінська – пов'язана із управлінням персоналом та фірмою.

2. Захисна – передбачає необхідність визначення системи захисту прав та інтересів підприємців, збереженням комерційної таємниці [3].

Для того, щоб здійснювався розвиток підприємницької діяльності необхідно, щоб дотримувалися певні правила – принципи:

1. Вільний вибір виду підприємницької діяльності.
2. Самостійність діяльності підприємця, яка передбачає самостійний вибір ринків ресурсів, збуту продукції.
3. Вільний найм працівників на роботу.
4. Комерційний розрахунок та власний комерційний ризик.
5. Вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків.
6. Самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності та вільне розпорядження виручкою [3, 12].

Вищезазначені принципи відображають правові основи підприємницької діяльності, проте успіх підприємництва визначає дотримання принципів господарського розрахунку:

- самоокупність;
- самофінансування;
- самозабезпечення;
- матеріальна зацікавленість;
- економічна відповідальність;
- господарська самостійність у межах дії чинного законодавства [12].

Проведені дослідження показали, що підприємництво виконує важливі функції в економічній системі.

Ефективність підприємницької діяльності забезпечується дотриманням визначених принципів її функціонування.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Нормативно-правове регулювання підприємницької діяльності

Підприємницька діяльність потребує нормативно-правового регулювання. Підприємництво спрямоване на задоволення потреб споживачів, отримання доходів та прибутку, тому метою законодавства є регулювання стосунків між суб'єктами господарювання в процесі здійснення господарської діяльності, між підприємцем та споживачами, державою.

Основний Закон держави – Конституція України гарантує право громадян на здійснення підприємницької діяльності, захист конкуренції, прав споживачів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Конституція України щодо підприємницької діяльності

Стаття	Зміст статті
Стаття 42	Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.
Стаття 42	Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.
Стаття 42	Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.

Джерело: створено автором [9].

На основі положень Конституції України був прийнятий Господарський кодекс, який регулював всі сторони здійснення господарської діяльності, проте на сучасному етапі здійснюється реформа господарського законодавства, яка відмінила дію цього нормативного акту.

Тимчасово здійснення вітчизняної господарської діяльності регулює Закон України від 09.01.2025 року № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [23]. Даний нормативний акт визначає, що суб'єктами господарювання в Україні можуть бути:

1. Господарські організації – юридичні особи, які зареєстровані у встановленому законом порядку.

2. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці [23].

Закон № 4196-IX визначає характеристики, яким відповідають суб'єкти мікропідприємництва, малого, середнього та великого підприємництва (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Поділ суб'єктів господарювання на групи

Група	Суб'єкт підприємництва	Середня кількість працівників за звітний період, осіб	Обсяг річного доходу, мільйон євро
Суб'єкти мікропідприємництва	Фізичні особи-підприємці	10	2
	Юридичні особи	10	2
Суб'єкти малого підприємництва	Фізичні особи-підприємці	50	10
	Юридичні особи	50	10
Суб'єкти середнього підприємництва	Юридичні особи	Від 50 до 250	Від 10 до 50
Суб'єкти великого підприємництва	Юридичні особи	Більше 250	Більше 50

Джерело: складено автором [23]

Не менш важливим законодавчим актом, який стосується регулювання підприємницької діяльності суб'єктів господарювання є Цивільний кодекс України, де закріплюються такі положення:

- неприпустимість позбавлення права власності;

- свобода договору;
- свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом;
- судовий захист цивільного права та інтересу;
- справедливість, добросовісність та розумність.

Цивільний кодекс визначає розуміння правоздатності та дієздатності цивільної особи, її право на здійснення підприємницької діяльності, обов'язковість державної реєстрації, повну відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємництвом, порядок визнання банкрутом [25].

Цивільний кодекс України визначає, що юридичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність:

- повинні бути зареєстрованими;
- наділені цивільною правоздатністю та дієздатністю;
- можуть бути позивачем та відповідачем у суді;
- можуть створюватися шляхом об'єднання осіб (майна);
- можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах;
- мають нести відповідальність [25].

Податковий кодекс України регулює відносини, які виникають при встановленні, скасуванні, зміні зборів і податків фізичними та юридичними особами, які здійснюють підприємницьку діяльність [13].

У Податковому кодексі:

- надається перелік податків та зборів, порядок їх адміністрування;
- визначено платників податків та зборів;
- окреслені права та обов'язки платників податків;
- визначено повноваження і обов'язки посадових осіб, які виконують податковий контроль;
- зазначена відповідальність за порушення податкового законодавства [13].

Суб'єкти підприємництва, які вступають у трудові відносини з найманими працівниками, для регулювання цієї сторони господарської діяльності керуються вимогами Кодексу законів про працю України [7].

Суб'єкти підприємництва можуть здійснювати види господарської діяльності, які потребують придбання ліцензії – права на проведення. Закон України №580-VIII від 02.07.2015р. «Про ліцензування видів господарської діяльності» визначає перелік видів діяльності, які ліцензуються, встановлює порядок отримання ліцензії, визначає умови контролювання [21].

Суб'єкти господарювання в умовах ринку вступають у конкурентну боротьбу, тому правові основи підтримки та захисту конкуренції визначені у Законі України «Про захист економічної конкуренції» [19].

Підприємницька діяльність потребує підтримки, тому був прийнятий Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва», який визначає важливі положення державної політики щодо розвитку підприємництва [17], діє Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» [22].

Важливими є Закони, які регулюють порядок створення та функціонування окремих форм підприємницької діяльності, до яких можемо віднести дію Закону України «Про господарські товариства» [16], Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [24], Закон України «Про акціонерні товариства» [14].

Оскільки суб'єкти підприємництва виробляють товари та послуги, які спрямовують на задоволення потреб споживачів, то стосунки, які складаються між цими суб'єктами ринку регулює Закон України «Про захист прав споживачів» [20].

Проведені нами дослідження дають можливість зробити висновок про те, що в Україні сформована необхідна нормативно-правова база для здійснення господарської діяльності суб'єктами підприємницької діяльності.

2.2. Створення та припинення діяльності юридичних осіб

Юридичними особами в Україні визнаються підприємства, які створені відповідно до вимог Цивільного кодексу України [25].

Згідно із законодавством, підприємствами – юридичними особами, визнаються:

1. Приватне підприємство, яке створене на основі приватної форми власності. Засновниками його може бути одна чи кілька фізичних осіб або юридична особа. Приватні підприємства діють на основі статуту.

2. Іноземне підприємство, яке діє виключно на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб.

3. Дочірнє підприємство, єдиним засновником якого є інше підприємство або підприємницьке товариство.

4. Підприємство об'єднання громадян, що створене об'єднанням громадян (громадською організацією, політичною партією) релігійною організацією з метою здійснення діяльності для виконання своїх статутних завдань.

5. Підприємство споживчої кооперації, що створене споживчим товариством або спілкою споживчих товариств з метою здійснення діяльності для виконання своїх статутних завдань [25].

Юридичною особою в Україні відповідно до законодавства визнається об'єднання підприємств [23, 25].

До об'єднання підприємств відносять такі його форми: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, інші об'єднання, які передбачені законом (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Форми об'єднання підприємств в Україні

Форма об'єднання	Характеристика форми
Асоціація	договірне об'єднання; основа об'єднання – централізація однієї чи кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації, кооперації виробництва, організації спільних виробництв; мета об'єднання – постійна координація діяльності; асоціація не має права втручатися у господарську діяльність учасників.
Корпорація	договірне об'єднання; основа об'єднання – поєднання виробничих, наукових, комерційних інтересів учасників; мета об'єднання – координація діяльності; централізоване регулювання діяльності здійснюється через делегування повноважень органам управління корпорацією.
Консорціум	тимчасове статутне об'єднання; основа- це спільні кошти, централізовані ресурси виділені на певну програму; мета – реалізація цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо; після реалізації програми припиняє своє існування.
Концерн	статутне об'єднання; основа- фінансова залежність від одного або групи учасників, централізація функцій науково-технічного, виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової діяльності тощо; концерн наділений представницькими функціями перед державними органами та органами місцевого самоврядування.

Джерело: узагальнено автором [23]

Цивільний кодекс України визначає організаційно-правові форми юридичних осіб у вигляді товариств, установ, інших форм, які встановлені законом [25].

Товариства можуть створюватися шляхом об'єднання осіб або однією особою. Особливістю утворення установ є те, що вони створюється однією або кількома особами (засновниками) шляхом об'єднання майна. Засновники не беруть участі в управлінні установою [25].

Товариства за метою створення поділяються на:

1. Підприємницькі метою функціонування є одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками у вигляді дивідендів.

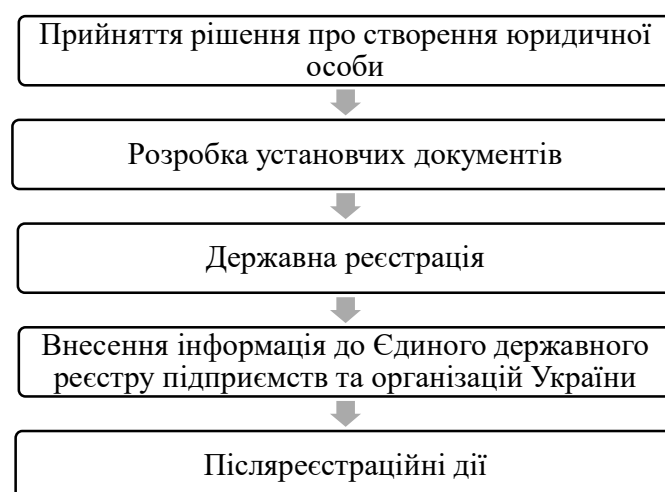
2. Непідприємницькі товариства створюються для досягнення економічних, соціальних та інших результатів. Засновником такого товариства може бути держава чи територіальна громада [25].

Господарські товариства виступають у таких організаційно-правових формах: повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, акціонерне товариство, виробничі кооперативи, сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські кооперативні об'єднання [25].

Закон України від 09.01.2025 року № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [53] та Цивільний кодекс України [49] визначають обов'язковість державної реєстрації юридичних осіб.

Суб'єкт господарювання вважається офіційно оформленим з дня державної реєстрації у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) [25].

Аналіз нормативно-правової бази дає нам можливість визначити загальні стадії створення юридичної особи (рис. 2.1).

Джерело: узагальнено автором [23, 25].

Рис. 2.1. Стадії створення юридичної особи

Процес створення юридичної особи передбачає прийняття рішення засновниками юридичної особи щодо її створення, який є актом прояву волевиявлення учасників.

Рішення засновників оформляється у вигляді протоколу зборів або одноосібного рішення.

Рішення про створення юридичної особи складається відповідно до вимог Цивільного кодексу України [25]. Даний документ фіксує намір створити підприємство, затверджує його назву, місцезнаходження, розмір статутного капіталу, назву установчого документу (статут, засновницький договір, установчий акт).

До статуту підприємства пред'являються такі вимоги:

1. Наявність найменування юридичної особи.
2. Визначення органів управління товариством, їх компетенції, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього [25].

Засновницький договір товариства визначає зобов'язання учасників створити товариство, порядок їх спільної діяльності щодо його створення, умови передання товариству майна учасників [25].

В установчому акті установи вказується її мета, визначаються майно, яке їй передається, структура управління [25].

Державна реєстрація юридичної особи здійснюється за місцем знаходження юридичної особи.

Закон України № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» визначає процедуру та необхідний пакет документів для здійснення реєстрації:

1. Подання Заяви щодо державної реєстрації юридичної особи (крім громадських формувань та державних органів) за формою 2.
2. Оригінал рішення про створення юридичної особи або копію, затверджену нотаріально.
3. Установчий документ юридичної особи.

4. Документ про сплату адміністративного збору [18].

Юридична особа вважається створеною, після внесення інформації про неї до Єдиного державного реєстру. Факт реєстрації юридичної особи підтверджується присвоєнням їй коду ЄДРПОУ та надання Виписки з Єдиного державного реєстру.

Реєстрація юридичної особи в Єдиному державному реєстрі дає їй право на відкриття поточних рахунків в банках, реєстрацію платником єдиного податку, податку на додану вартість, єдиного внеску, виготовлення печатки, штампів.

Зареєстроване підприємство може починати свою господарську діяльність: формувати необхідні ресурси:

1. Здійснювати набір персоналу.
2. Укласти господарські договори на оренду приміщень, поставку сировини, матеріалів, товарів, обладнання тощо.

Державна реєстрація підприємства зобов'язує його вести бухгалтерський облік та подавати в державні органи фінансову звітність відповідно до вимог Закону України 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15].

Загальні збори засновників юридичної особи приймають рішення про призначення особи на посаду директора, який є їм підпорядкований.

Директор юридичної особи є головним менеджером даного суб'єкта господарювання, який має сформувати організаційну структуру управління та підібрати відповідний персонал, який здатний працювати ефективно, забезпечити прибуткову діяльність підприємства.

Проведені нами дослідження показали, що господарська діяльність відповідно до законодавства України може проводитися юридичними особами, які можуть вибирати різні організаційно-правові форми, можуть мати різну мету діяльності, але процес реалізації визначеної мети вони можуть здійснювати лише після проходження процедури державної реєстрації та підтвердження її проходження у Виписці з Єдиного державного реєстру.

Юридична особа відповідно до законодавства має право ліквідуватися [25]. Ліквідація юридичної особи є процесом, в результаті якого відбувається припинення діяльності суб'єкта господарювання. Запис про ліквідацію юридичної особи вноситься до Єдиного державного реєстру.

Процес ліквідації юридичної особи можна поділити на певні етапи (рис. 2.2).

Джерело: узагальнено автором [23, 25].

Рис. 2.2. Етапи ліквідації юридичної особи

Сутність першого етапу ліквідації юридичної особи проявляється в тому, що засновники підприємства повинні прийняти рішення про ліквідацію, яке оформляється у вигляді протоколу зборів засновників, або ж як одноосібне рішення одного засновника.

У цьому документі зазначається:

- порядок денний зборів учасників;
- перелік присутніх учасників;
- результати голосування щодо ліквідації;
- склад ліквідаційної комісії;
- повноваження ліквідаційної комісії.

Державному реєстратору подається Заява щодо державної реєстрації юридичної особи (крім громадських формувань та державних органів) за формою 2 де ставиться помітка «Державна реєстрація припинення юридичної особи». До даної Заяви додається Рішення про ліквідацію юридичної особи, яке завірене нотаріально.

Юридична особа повідомляє контролюючий орган за місцем обліку про ліквідацію.

Юридична особа зобов'язана попередити письмово кредиторів про свою ліквідацію та з проханням надіслати свої вимоги. Мінімальний термін пред'явлення вимог кредиторів – 2 місяці.

Ліквідаційна комісія контролює продаж активів підприємства. Розрахунки з кредиторами повинні здійснюватися у певній послідовності:

1. Розрахунки з працівниками по виплаті заробітної плати.
2. Розрахунки по сплаті податків в державний бюджет та страхові фонди.
3. Розрахунки з підприємствами-кредиторами.

Активи, які залишилися після того як борги з кредиторами були погашені розподіляються між засновниками.

Після розрахунків з кредиторами ліквідаційна комісія формує ліквідаційний баланс, який підписують учасники та подають до Центру обслуговування платників податків за місцем реєстрації юридичної особи.

Ліквідаційна комісія проводить звільнення працівників відповідно з вимогами Кодексу законів про працю України [7].

Наступним кроком ліквідаційної комісії буде робота по закриттю банківських рахунків, анулюванню дозвільних документів.

Для зняття юридичної особи із податкового обліку, органи податкової служби проводять документальну перевірку діяльності підприємства [13].

Документальна перевірка юридичної особи може не проводитися, якщо:

- компанія не має боргів і працівників;
- рахунки неактивні або закриті;
- звітність відсутня/нульова;
- свідоцтво платника податку на додану вартість анульовано [13].

За результатами документальної перевірки та узгодження грошових зобов'язань, податковими органами заповнюються Відомості про відсутність (наявність) заборгованості зі сплати податків і зборів за формою № 30-ОПП.

Форма №30-ОПП надсилається до Єдиного державного реєстру для завершення процесу ліквідації юридичної особи.

Важливим етапом процесу ліквідації юридичної особи є архівування документів тривалого зберігання:

1. Установчі документи.
2. Особові справи працівників, накази про прийняття на роботу та звільнення, трудові книжки, відомості про нарахування заробітної плати.
3. Договори та угоди, які були укладені підприємством за час його існування.
4. Документи, що підтверджують право власності.
5. Накази та розпорядження керівництва, протоколи засідань.

Ліквідаційна комісія складає акт на знищення печаток та штампів юридичної особи.

Державний реєстратор на підставі документів та довідок, які були зібрані в процесі ліквідації, вносить запис до Єдиного державного реєстру про припинення юридичної особи та видає повідомлення про її ліквідацію.

Проведені нами дослідження показали, що на законодавчому рівні розроблений порядок ліквідації юридичної особи, дотримання якого забезпечить правову захищеність в майбутньому для учасників створення юридичної особи, працівників підприємства та контрагентів, які з ним працювали.

2.3. Створення та припинення діяльності фізичних осіб-підприємців

Відповідно до Цивільного кодексу України, фізичні особи мають право на здійснення підприємницької діяльності у разі їх повної дієздатності [25].

Фізична особа має право здійснювати підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації [25].

Процедура реєстрації фізичної особи, яка побажала здійснювати підприємницьку діяльність, передбачає внесення її даних до Єдиного державного реєстру. Реєстрація фізичної особи в Єдиний державний реєстр дає можливість їй офіційно здійснювати підприємництво.

До підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців застосовується дія нормативно-правових актів, які регулюють діяльність юридичних осіб.

В Україні реєстрація фізичних осіб в Єдиний державний реєстр є спрощеною. Громадянин для економії часу може здійснити реєстрацію підприємницької діяльності без участі реєстратора, в онлайн режимі, через портал «Дія», що передбачає автоматичну реєстрацію.

Для онлайн реєстрації підприємницької діяльності громадянин, який бажає стати підприємцем, має:

- мати електронний підпис;
- вибрати необхідні коди видів економічної діяльності (КВЕД);
- вибрати систему оподаткування: загальна чи спрощена [18, 25].

За бажанням фізичної особи, можлива подача заяви через Центр надання адміністративних послуг або нотаріуса за місцем проживання. При такому варіанті реєстрації необхідно додатково надати паспорт та Довідку про присвоєння ідентифікаційного коду.

Якщо фізична особа вибирає спрощену систему оподаткування, то заява про вибір спрощеної системи оподаткування подається одночасно із Заявою щодо державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Реєстрація фізичної особи-підприємця підтверджується Випискою з Єдиного державного реєстру, яку зареєстрований підприємець може отримати в електронному чи паперовому вигляді.

Державна реєстрація фізичної особи-підприємця є безкоштовною адміністративною послугою.

Реєстрація фізичної особи-підприємця в органах податкової служби здійснюється автоматично на основі факту реєстрації в Єдиний державний реєстр.

Реєстрація підприємницької діяльності заборонена для окремих громадян, які є державними службовцями, військовослужбовцями та працівниками правоохоронних органів [25].

Для фізичної особи-підприємця відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, є наступною: усім своїм майном; при перебуванні у шлюбі - усім своїм особистим майном і часткою у праві спільної сумісної власності подружжя, яка належатиме їй при поділі цього майна [25].

Якщо фізична особа-підприємець не може задовольнити боргові претензії кредиторів, то вона визнається банкрутом у порядку, який встановлений законом [25].

Цивільний кодекс визначає, що якщо фізична-особа підприємець визнається безвісти відсутньою, недієздатною чи власником майна стає неповнолітня дитина, то органом опіки призначається управитель майна [25].

Припинення підприємницької діяльності фізичною особою здійснюється шляхом подання Заяви про припинення підприємництва самотійно, в онлайн режимі, через портал «Дія» або через Центр подання адміністративних послуг чи нотаріуса.

Якщо фізична особа-підприємець має найманих працівників, то необхідно провести процедуру звільнення персоналу відповідно до вимог Кодексу законів про працю України [7] та подати до контролюючих органів Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку- фізичних осіб, і сум утриманого із них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску.

Фізична особа-підприємець зобов'язана сплатити єдиний соціальний внесок та податки залежно від системи оподаткування, за звітний період у якому підприємець подає заяву про закриття діяльності.

Необхідно також сформувати та подати у контролюючі органи ліквідаційну звітність протягом 30 днів після припинення підприємницької діяльності:

1. Фізичні особи-підприємці, які перебувають на спрощеній системі оподаткування – Декларацію платника єдиного податку, яка включає єдиний соціальний внесок та військовий збір.

2. Фізичні особи-підприємці, які перебувають на загальній системі оподаткування – Декларацію про майновий стан і доходи.

Проведені нами дослідження показали, що фізичні особи, які прийняли рішення займатися підприємницькою діяльністю, зобов'язані пройти процедуру державної реєстрації, відповідно до вимог Цивільного кодексу України та Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» [18, 25].

Ліквідація підприємницької діяльності фізичними особами –підприємцями теж здійснюється у визначеному законодавством порядку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Метою державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності у Єдиному державному реєстрі, є забезпечення державних органів, органів місцевого самоврядування, учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців з Єдиного державного реєстру [18].

Реалізація мети забезпечується дотриманням принципів державної реєстрації суб'єктів господарювання:

- 1) обов'язковості державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі;
- 2) публічності державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення;
- 3) державної реєстрації за заявницьким принципом;
- 4) єдності методології державної реєстрації;
- 5) об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі;
- 8) внесення відомостей до Єдиного державного реєстру виключно на підставі та відповідно до Закону;
- 9) відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру [18].

Принцип обов'язковості державної реєстрації для всіх суб'єктів господарювання, які діють в Україні та отримують доходи, не дотримується окремими суб'єктами господарювання. Такі фізичні особи не проходять процедуру державної реєстрації та не сплачують податки до бюджету.

Досить часто суб'єкти підприємництва проводять господарську діяльність не реєструючи вид економічної діяльності, що є грубим порушенням вимог законодавства [18].

Відповідно до вимог Податкового кодексу України до таких громадян застосовуються штрафи. Однак підхід, який базується на застосуванні штрафів не викорінює дану проблему, тому що її підтримує корупція у контролюючих органах.

Для забезпечення дотримання обов'язковості державної реєстрації усіх суб'єктів господарювання необхідно застосовувати не лише систему штрафів, а й проводити виховну роботу громадян, починаючи з малолітнього віку задля формування з них свідомих громадян, які розуміють важливість держави та податків для забезпечення її існування.

Не менш важливою проблемою, яка стосується формування даних у Єдиному державному реєстрі є внесення змін у реєстраційні дані суб'єкта підприємництва

Наприклад, звільнення директора за власним бажанням потребує клопінкою процедури внесення змін про юридичну особу до Єдиного державного реєстру через подання Заяви та комплекту документів, які мають бути нотаріально завіреними.

Виключення інформації про звільненого керівника потребує внесення даних про нового керівника, але в цій ситуації не враховується чинник тривалості добору особи на цю посаду. Протягом перехідного періоду обов'язки керівника може тимчасово виконувати, наприклад, один із його заступників.

Виникає правова колізія, що звільнений керівник юридичної особи, який написав заяву про звільнення за власним бажанням, не виключається із інформації в Єдиному державному реєстрі до моменту внесення інформації про нового керівника.

У цій ситуації порушується принцип об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі про суб'єкта господарювання.

Кожен суб'єкт підприємництва вступаючи в господарські зв'язки, може на основі принципу відкритості та доступності до відомостей Єдиного державного реєстру, отримати Витяг про юридичну особу, в якому інформація про керівника буде не достовірною.

На нашу думку, керівник юридичної особи є найнятим працівником, інформація про трудові відносини з ним подається в контролюючі органи не пізніше першого дня

його роботи на підприємстві у Повідомленні про прийняття працівника на роботу, тому подання відомостей до Єдиного державного реєстру є дублюванням інформації.

Проблемою державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності є складність реєстрації юридичних осіб, яка проводиться лише через Центри надання адміністративних послуг.

На нашу думку, необхідно застосувати можливість реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності- юридичних осіб, в онлайн режимі через портал «Дія», що зекономить час як представників юридичної особи так і державні кошти.

Пакет документів, які надає підприємство у паперовому режимі державному реєстратору, перевіряється ним та на основі перевірки, дані вносяться у Єдиний державний резерв. Ці самі дії представник підприємства може зробити, перебуваючи в офісі, за монітором комп'ютера, підписавши Заяву про реєстрацію чи внесення змін у реєстраційні дані електронними ключами.

Проблемою роботи по внесенню інформації в систему Єдиного державного реєстру є загроза втручання в результаті дій хакерів, тому необхідно проводити роботу по захисту інформаційної бази від втручання ззовні.

В процесі занесення інформаційних даних про суб'єктів господарювання, особливо про власників бізнесу, можуть бути застосовані шахрайські дії, що є негативним.

Реєстратори, які вносять інформаційні дані про суб'єкта підприємництва до Єдиного державного реєстру можуть допускати неточності чи викривляти інформацію.

На нашу думку, саме суб'єкти підприємницької діяльності насамперед зацікавлені у систематичній перевірці своїх реєстраційних даних через замовлення Витягу з Єдиного державного реєстру, де відображається більш повна інформація ніж у Виписці.

Проблемою виправлення помилок допущених державним реєстратором при внесенні інформації про суб'єкта підприємницької діяльності є складна процедура оскарження його дій в судовому порядку.

На нашу думку, необхідно вдосконалити законодавчий підхід до вирішення цієї проблеми.

ВИСНОВОК

Проведені нами дослідження в курсовій роботі показали, що суб'єкти підприємницької діяльності є важливими суб'єктами ринку, які виступають рушійною силою прогресу в країні та забезпечують потребу окремих громадян у товарах та послугах так і потребу організацій та підприємств у продукції матеріально-технічного призначення.

В основі підприємницької діяльності є приватна форма власності.

Умовами здійснення підприємницької діяльності є свобода вибору виду економічної діяльності, право на ресурси та результати діяльності після сплати податку на прибуток, конкурентна боротьба на ринку.

Підприємницька діяльність виконує важливі функції. Серед них особливе місце займає соціальна спрямованість підприємництва на вирішення проблем суспільства щодо допомоги Збройним силам України, екології, підтримки вразливих груп населення.

Центральною фігурою підприємницької діяльності є підприємець, який характеризується творчістю, новаторським хистом, здатністю ризикувати.

Перед здійсненням господарської діяльності в Україні, суб'єкт господарювання повинен пройти процедуру державної реєстрації, яка відбувається відповідно до вимог Цивільного кодексу України, Податкового кодексу України, Закону України № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Процедура передбачає чітке розуміння етапів, проходження яких підтвердить внесення відомостей про суб'єкта підприємництва до Єдиного державного реєстру.

Реєстрація фізичної особи-підприємця в Україні, як і його ліквідація є спрощеною, може здійснюватися в онлайн режимі – через портал «Дія», що є позитивним та спрощує процес виходу фізичної особи на ринок.

Державна реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності – юридичної особи досить складна та здійснюється лише через подання реєстраційної Заяви та пакету документів у паперовому вигляді.

Проблеми, які виникають в процесі внесення інформації реєстратором до Єдиного державного реєстру часто виникають із-за низької кваліфікації чи неувважності реєстраторів, недостатнього рівня захисту державних реєстрів від зовнішнього втручання, деякими недоліками правового регулювання.

Сама процедура державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності потребує вдосконалення.

Юридичні особи- суб'єкти підприємницької діяльності повинні теж отримати можливість реєстрації в онлайн-режимі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біляк Т. О. Основи підприємництва : підручник / Т. О. Біляк, С. Ю. Бірюченко, К. О. Бужимська та ін. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Основи бізнесу : навч. посіб. – Житомир : ПП «Рута», 2006. – 364 с.
3. Виноградська А. М. Основи підприємництва : навч. посіб. – К. : Кондор, 2005. – 544 с.
4. Галушка З. І. Теорія економічного розвитку Йозефа Шумпетера як концептуальна основа адаптивної економіки в умовах VANI-SBITU. – 2025. – Випуск № 2[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://journals.chnu.chernivtsi.ua/index.php/econom/article/view/252/225>
5. Гонtareва І. В. Підприємництво : підручник. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – 392 с.
6. Ємець О. І. Основи підприємництва : навч. посіб. – Івано-Франківськ : Лілея –НВ, 2012. – 147 с.
7. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971р. № 322 – VIII, поточна редакція від 24.12. 2023р. № 3294– IX [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
8. Козловський В. О. Основи підприємництва : навч. посіб. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 122 с.
9. Конституція України : Закон України від 28.06.1996р. № 254к/96. Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.74.
10. Крисько Ж. Роль підприємництва в економічному розвитку країни // Економічний аналіз. – 2022. – Том 32. – № 4.
11. Марченко В. М. Основи підприємницької діяльності : підручник. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка», 2022. – 515 с.

12. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності : навч. посіб. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 280 с.

13. Податковий кодекс України : Закон № 1200-VII від 10.04.2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

14. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 р. №2465-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>

15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.199 року № 996-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

16. Про господарські товариства : Закон України №1576-XII, поточна редакція від 31.03.2023, № [2849-IX](#). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 49, ст.682. [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

17. Про державну підтримку малого підприємництва : Закон України № 4618-VI, поточна редакція від 03.09.2023, № 3303-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 3, ст.23 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

18. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України № 755-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263. [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

19. Про захист економічної конкуренції : Закон України № 2210-III, поточна редакція від 01.01.2024 № [3295-IX](#). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 12, ст.64.[Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

20. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991р. № 1024 –ХІІ, поточна редакція від 19.11.2022р. № 2529 – IX. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

21. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України № 222-VIII, поточна редакція від 01.01.2024 № [1953-IX](#), [3254-IX](#). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 23, ст.158 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

22. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України №2157-III, поточна редакція від 10.06.2012 № [4731-V](#). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 7, ст.35. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14#Text>.

23. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20/ed20250109#Text>

24. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02. 2018 р. № 2275-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

25. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. – Ст.356.